

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus
Vidékfejlesztési agrármérnöki alapképzési szak

Czombos Barnabás – Szakdolgozat - interjú kérdéssor
Belső konzulens: Dr. Varjú Viktor, Egyetemi docens
2025.

Interjú 1

1. Milyen időbeli és térbeli folyamatokat lát leginkább meghatározónak a Homokhátság talajvízszint-csökkenésében? Milyen szerepet játszik ebben az éghajlatváltozás, a tájhasználat-változás, illetve az emberi beavatkozás?

Válasz: Nagyon nehéz eldönteni, hogy az emberi, antropogén beavatkozások hány százalékban okozták a jelenlegi állapotot. Erre nagyon nehéz egy konkrét okot mondani.

Volt szerencsém annak idején olyan nagy nevű szakemberekkel személyesen is találkozni – például Pálfai Imre, aki komoly szaktekintély volt vízügyesként, de ugyanakkor egy holisztikus látásmódot képviselve nagyon jól átlátta a térséget.

2000 óta dolgozom itt, a Kecskeméti Alföldi Tudományos Intézetben, most már osztályon. 25 éve foglalkozunk ezzel a témával a kollégákkal. Engem Csatári Bálint vont be akkoriban, 2004-ben, és már akkor ugyanezekkel a problémákkal nézett szembe a térség. Nem egy-két évtizedről van szó, hanem fél évszázadról.

Az ember tájatalakítása biztosan közrejátszott ebben. A mesterséges erdőültetések, a mezőgazdaság, mindenféle külső emberi beavatkozás hozzájárult ehhez. Kétségtelen azonban, hogy a klímaváltozás is hozzájárul a helyzethez – de hogy milyen arányban, azt nehéz megmondani. Az itt élők számára ez talán nem is olyan lényeges; a lényeges az, hogy mit lehet tenni ellene, hogy egyáltalán élhető legyen ez a táj.

Az ember, ha már beavatkozott, akkor muszáj is lenne fenntartani a tájat. Ez a legnagyobb probléma szerintem: nem történt olyan vízvisszatartás, amivel lehetett volna lassítani ezt a mértékű talajvízszint-csökkenést, ha már megakadályozni nem is lehetett volna teljes mértékben.

Ha jobban vizsgáljuk, gyönyörűen látszik, mennyire bonyolult ez az egész kérdés. Csak a felszínen szemléljük a táj átalakulását; a talajvízszint-csökkenés is csak egy felszíni folyamat, de ez alatt a geológiai mély rétegekben is láthatóak folyamatok. Most már egy picit bele lehet látni ezekbe.

Pont egy ilyen előadást láttam: milyen érdekes, mint az emberi bőr felszíne, hogy ha van valami jelenség a bőrfelszínen, az egy problémás elváltozást is jelezhet. Ugyanígy, ahogy ezek a víztartó rétegek alakulnak: a geológiai víztartó rétegekben is vannak vízmozgások. Szóval minél többet foglalkozik vele az ember, annál inkább érzékeli, mennyire keveset tudunk erről.

Ráadásul az ember a felszíni tevékenységével, a földhasználattal, a területhasználattal és rövid távú gazdasági megfontolásaival oly mértékben rátesz ezekre a problémákra, hogy gyakorlatilag itt olyan scenáriók merülnek fel, amik már nagyon negatív következményekkel járnak.

A Homokhátság térségének területfejlesztési koncepciójában is érintett voltam, amit a mi csoportunk készített tavaly, tavalyelőtt. Ez azt vetíti előre, hogy ebben a térségben az életlehetőségek egyre inkább szűkülnek.

Tehát mondjuk egy százéves periódust magunk elé képzelve: az, hogy Kecskeméten vagy Kiskunhalason, illetve a tanyavilágban, tehát a városokon kívüli térben, mennyire tud az ember gazdálkodni vagy megélni, az egy nagyon komoly probléma és dilemma.

Már a Pálfi-féle időszakban is látszott, hogy a nagy ágazatok - az agrárium, a gazdálkodás, a természetvédelem és a vízügy - hármását nem tudták kellően összehangolni. Sem intézményi szinten, sem a szakemberek szintjén nem volt megállapodás.

Talán ebben már van előrelépés, mert annyira komoly a probléma, hogy kénytelenek a különböző ágazatok képviselői szóba állni egymással. És nyilván a mezőgazdaságban is külön téma az, hogy az egyéni kisgazdálkodók hogyan állnak ahhoz, hogy illegálisan vesznek fel a vizet.

A térségben élőknek, illetve az országos ágazatoknak hatalmas felelőssége van abban, hogy idáig fajult ez a helyzet.

2. Milyen típusú vízgazdálkodási beavatkozások járultak hozzá leginkább a vízháztartás megbomlásához az elmúlt évtizedekben? Hol lát ebben fordulópontokat vagy rendszerszintű hibákat?

Válasz: A folyamatos vízkivétel mindenképp ilyen tényező, tehát a direkt vízkivétel, de ugye ez egy közvetett dolog is: például milyen erdőt telepítenek.

Ilyen szempontból némileg aggályosak lehetnek akár a szőlőültetvények is. Tehát minden olyan növényzet, borítottság, ami pótlás nélkül csak szívja fel a vizet, és mivel nincs visszapótlás, ez egy fő probléma.

A csapadékeloszlás nagyon egyenetlen. Egyszerre van jelen a térségben az aszály és a nagy mennyiségű csapadékverés - tehát az a fajta többlet, ami csak elmegy a tájból.

Egyébként a városok vize sincs megtartva. Kecskemét szennyvize például a Csukáséren keresztül megy egyenesen a Tiszába. A Bácsvízes vezetőkkel folytatott beszélgetések és interjúk során kiderült, hogy megtennének mindent, de nincsenek meg a jogi, intézményi feltételek ahhoz, hogy egy város megtartsa a vizet – vagy legalább maga körül megtartsa valamilyen formában. Ez döbbenetes. Mindenhez ivóvizet használunk, és még el is engedjük azt.

Az egy másik kérdés, hogy a városokban mit lehet tenni. Kecskeméten is vannak jó példák esőkertek stb., de ezek annyira elszigetelt kis dolgok, hogy térségi szinten igazából nincs jelentőségük, azt gondolom. Ennél jóval nagyobb volumenben kell gondolkodni, és akkor kilyukadunk az 1700 milliárd forintos beruházási költséghez, ahol az lenne a legfontosabb, hogy időszakos víztározás legyen kialakítva szerte a Homokhátságon, és azzal már lehetne dolgozni.

A Duna–Tisza Főcsatorna hosszú évtizedes története is ide tartozik. Hogy most ez jó megoldás-e vagy sem, arról megoszlanak a vélemények, mert abból elvileg lehetne vizet pótolni is.

Na de hát ez egy lineáris nyomvonalon futó, keskeny vízfolyás, tehát az megint nem egy térségi szintű megoldás. Ráadásul a szakemberek sem egyeztek meg abban, hogy ez jó lenne-e, vagy még tovább fokozná azt a vízelvezetést, ami más problémákat okozna.

Például nemzeti parkok területén keresztül menne - az milyen hatásokkal járna - szóval ez egy nagyon-nagyon bonyolult téma.

3. A vízviisszatartás ma elégséges eszköz lehet a Homokhátság vízhiányos területeinek stabilizálására, vagy már elkerülhetetlen a külső vízpótlás? Hol húzódik a realitás határa?

Válasz: Nagy vízállások idején mindenképp ésszerűsíteni kellene azt, hogy legalább a folyó mentén máshol befogják a víztöbbletet. Ez is egy érdekes kérdés: mennyit lehet kivenni, mely szakaszon, és hová lehet eljuttatni - a csatornázás szükségessége ezzel is összefügg.

Alapvetően vannak olyan időszakok, amikor ez a pótlás jó lehet, de a pótlásban is végeredményképpen egy tározókapacitás-fejlesztésre lenne szükség. Azt lehet szabályozni. Az árvíz lefut, de azt el kell tenni rossz időkre.

Ennek csak úgy van értelme, ha egy jelentős tározókapacitás épül ki. Nyáron készítettem interjút a Térségfejlesztési Tanács elnökével, és ő már mutatott nekem papíralapú térképen olyan komoly mérnöki rajzokat, ahol az egész térségre vonatkozóan műszakilag be vannak illesztve ezek a tározók.

Évek óta halljuk ezt, hogy most már lesz valami, és akkor mintaprojektek indulnak, konkrétan meg is voltak nevezve települések, de egyszerűen a tervezés szintjén még mindig elakadtak ezek a dolgok. Láttam egy ilyen komoly térképet, de a beruházások elindításához töméntelen mennyiségű pénz kellene.

Ez az anyagi forrás jelenleg hiányzik a rendszerből, mert más fókuszok vannak. Tehát ennek egy országos projektnek kellene lennie, egy olyan kiemelt térségfejlesztési programnak, ahol a vízmegtartás a fő prioritás, és ennek rendelnek alá mindent.

Kérdéses, hogy ez most jó vagy rossz. De ha nem akarjuk átadni ezt az egész térséget a vadvilágnak, mert vannak olyan koncepciók is, amelyek szerint ki kell vonulni a tájból - van erre példa, és hagyni, hogy magától a természet formálja a vidéket - ilyet is lehet, de az gyökeres változást eredményezne.

Lehet továbbra is állatokat tartani, de növénytermesztés már nem nagyon elképzelhető. Van ugyanakkor ilyen „visszavadított táj” koncepció is, amivel lehet éppen valamit kezdeni. A világon vannak erre jó példák, Európában is, tehát máshol is előfordulnak hasonló száraz térségek.

A lényeg, hogy a tervek valóra váltásához nagy központi finanszírozásra van szükség. Lehet ezt uniós pénzből is, de a nemzetgazdaságnak valahogy meg kellene finanszíroznia, ha nem akarja, hogy elnéptelenedjen ez a vidék.

Sokszor elhangzik, és nagy figyelmet is kap az online médiában ez a térség. Ilyen fiaskójelleggel fel lehet mutatni, hogy ennek a hatalmas térségnek a problémáját már évtizedek óta nem sikerült megoldani.

Ezt sokan politikai síkra terelik, de ez már nem helyénvaló, mert itt hosszú évtizedekről beszélünk.

A mindenkori ágazatok és szakpolitikák figyelmetlenségéről van szó: egyszerűen nem vették komolyan ezt a kérdést. Ez globális szinten is így van – zajlik a diskurzus világszinten a felmelegedésről, az adaptációról, aztán azt látjuk, hogy a gazdaság tovább működik a „fenntartható növekedés” elve alapján. Ez a gazdasági hegemonia uralkodik.

Itt, a Homokhátságon lehet, hogy nem él olyan sok ember, hogy ez foglalkoztassa a döntéshozókat.

Egy háztartásban meg lehet tenni, hogy valaki gyűjti az esővizet, és aztán ha már nagyon nem esik az eső két hónapig, abból meglocsolja a növényeit.

A megoldás nyilván bonyolultabb, mert a tulajdonviszonyok nehezítik a dolgot: kinek a területét árasszák el? Itt a támogatási rendszerrel lehetne meggyőzni a gazdálkodókat.

Most mondok egy aktuális megbízásunkat: helyi borászok kerestek meg minket, hogy itt nagyon nagy a baj, és nem tudnak szőlőt termelni. Ez egy nagyon komoly gazdasági érdeklődés egy újabb szektornak a termelésen belül.

A kis időszakos tavacskáik eltűntek, a szőlőparcellák pedig sorvadnak. Nem jut vízhez a szőlő, és ha a szőlő nem jut vízhez, az elég komoly probléma. Ez arra hívja fel a figyelmet, hogy még tovább süllyedt a talajvízszint.

Azért jöttek hozzánk, mert tudományos alapon ők is szeretnének segítséget kapni. Vízre van szükségük, tározók felélesztésére vagy létrehozására.

A tervek megvannak, és akár optimista hangulat is uralkodhatna a témában, de látva az előzményeket, nem lehet biztosat mondani.

4. Mennyire látja összehangoltnak a jelenlegi stratégiai dokumentumokat, a vízkészlet-alapú tervezést és a térségi gazdálkodási igényeket? Létezik-e olyan vízmérleg, amely megalapozottan segíti a döntéshozatalt?

Válasz: Alapkérdés: egyáltalán használják-e ezeket a dokumentumokat?

Ezekben a dokumentumokban jó támpontok vannak, amiket jóváhagyott a Térségi Tanács, a minisztérium, és mindenki megnézte ezeket. Többszörös protokollon átfutottak azoknál az embereknél, akik ehhez értenek, de azóta nincs semmilyen tudomásunk arról, hogy bármit is figyelembe vettek volna ezekből.

Nagyon sok dokumentum készült a témában az elmúlt évtizedekben. Szerintem szakpolitikai elodázások történtek és történnek.

A törvényi háttér is következetesen mutatja, hogy a vízügyi törvény nem tér ki a vízmegtartásra. Ez a fogalom teljesen hiányzik belőle. A vízügyi paradigmát kellene teljesen megváltoztatni, hiszen a vízügyi paradigma jelenleg az árvíz- és belvízkezelésre vonatkozik.

Ez viszont teljesen más történet. A jogalkotó nem tért ki arra, hogy ezt kezelni kellene, hiába jelzik a szakemberek.

A törvényt is át kellene írni. És ez nem csak a Homokhátság problémája.

Én ugye nem vízügyi szakember vagyok. A vízügyesek gyakran mondják, hogy aki nem vízügyi szakember, az nem mérvadó abban, amit mond. Ez részben igaz: egy mérnök és egy geográfus teljesen máshogy látja a dolgokat. De csak együttműködéssel lehet teljes körű vízügyi szabályozás-módosítást és vízvisszatartási rendszert kialakítani, mert jelenleg ez teljesen hiányzik a rendszerből és a jogszabályokból.

Például az adott településen kötelezővé lehetne tenni a vízvisszatartást. Ezt közvetlenül, törvényben kellene valahogy rögzíteni. De ez nehéz, mert nincs mire hivatkozni - csak olyan kijelentésekre, hogy „a geográfusok és természetvédők szerint szárazodik a térség”.

Nem azzal foglalkozunk, hogy mit lehetne tenni a víz megtartásáért, hanem inkább azzal, hogy ne öntsön ki a Duna vagy a Tisza, és hogy a gazdák ne hivatkozhatnak arra, hogy elúszott a termés.

Ez a helyzet társadalmi érdekellentétekből, szabályozatlanságból és koncepciótlan területi politikából fakad. Ezek nagyon fontos meghatározó tényezők.

5. A „Vizet a tájba!” programban megjelenő beavatkozási javaslatokat hogyan értékeli tudományos szempontból? Mennyiben tekinthetők ezek valódi természetetalapú megoldásoknak?

Válasz: Mi a „Vizet a tájba!” programmal térségi szinten nem találkoztunk.

Az OVF részéről van egy helyreállítási projekt, ez egy óriási térségi kezdeményezés. Én erről tudok - ugye itt van az a bizonyos 1700 milliárd forintos költség, ami lényegében elképzelhetetlen, hogy teljes egészében rendelkezésre álljon.

Ez egy ideji meghirdetés, és nagyon fontos kérdés, hogy kik lesznek azok a gazdák, akik elfogadják, hogy az általuk művelt területre vizet vezessenek. Meghatározó lesz, ha időlegesen el lehet árasztani területeket, és ebbe valaki önként belemegy.

Amin most mi dolgozunk, annak az a címe, hogy „A Homokhátság ellenálló képességének és rezilienciájának fokozása bioregionális tervezéssel.” Ez a projekt azt mondja, hogy a Homokhátság egy bioregióként fogható fel, ahol az élelmiszer-önrendelkezés - tehát az, hogy az itt megtermelt élelmiszerek jussanak el az itt élő lakossághoz - egy nagyon fontos és jó kiindulópont lehet a térség problémáinak rendezéséhez.

Az a cél, hogy a gazdák ökológiai módon, víztakarékosan gazdálkodjanak, és így egészségesebb élelmiszerek juthassanak az itt élők asztalára.

Van néhány mintaterület, és vannak olyan gazdák, akik hihetetlen elszántsággal és jóindulattal próbálnak parcella- vagy térségszinten ilyen vízvisszatartásokat megvalósítani.

Ha jól tudom, ezeknek azonban a „Vizet a tájba!” programhoz nincs közvetlen közük - ezek inkább egyéni akciók.

Ennek a programnak elvileg az lenne a lényege, hogy kijelöljenek hatalmas tározóterületeket, ahol nem lesz jogi probléma, mert a tulajdonosokkal előre tisztázzák, hogy oda évente többször vizet vezetnek, és azon a területen nem lesz termelés.

Én ezt a folyamatot még nem látom elindulni, illetve nem is hallunk róla semmit. A Homokhátság számos területén folyamatosan beszélünk szakemberekkel és gazdálkodókkal, de semmilyen visszajelzés nem jutott el hozzánk arról, hogy bármi ilyen történne.

Leginkább a gazdák félelmeivel találkozunk: hogy mi lesz ezután. Erre a legjobb példa a borászok. Ha ők - a milliárdos cégtulajdonosok - sem tudnak erről, akkor valószínűleg a kisebb gazdálkodókhoz sem jut el az információ.

6. Mit tart a legnagyobb kihívásnak a vízviszatarítási beavatkozások társadalmi elfogadtatásában? Mennyire érzékelhető a gazdálkodói vagy önkormányzati szereplők proaktivitása vagy ellenállása?

Válasz: Az önkormányzatoknak semmilyen mozgásterük nincs. A Homokhátság Térségfejlesztési Tanácsnak sincs valódi mozgásterük, pedig 117 település tartozik hozzá - egészen Ócsától Mórahalomig.

Ez egy nagy, mozaikos térség, ahol sokféle település található, és nincs egységes „homokhátsági” identitásuk. Erre tehát nem lehet alapozni, hogy majd a Homokhátsági öntudattal, az emberek alulról építkezve megoldják - ezt egyszerűen nem fogják tudni megoldani. Ez olyan mértékű probléma, amit nem lehet helyi szinten kezelni.

Az önkormányzatok persze bólogatnak, aláírják a szándéknyilatkozatokat, a polgármesterek jó szándékúak, de ez nem az ő hatáskörük. Egyedül nem tudnak előrelépni, csak mikro szinten.

Jó dolog, hogy településenként kialakítanak esőkerteket, de sajnos ez nem jelent megoldást a térség egészére nézve.

A mi általunk feltárt vélemények alapján a szemléletformálás és az edukáció - tehát az, hogy az embereket már óvodás koruktól kezdve arra neveljük, mekkora értéke van a víznek - olyan terület, amelyre van igény.

Ez azonban megint egy nagyon hosszú, több generáción átívelő program. Jó lenne, ha most elkezdődne, de arra nem várhatunk, hogy majd az új generáció 30-40 év múlva alkalmazza ezt a szemléletet, mert addigra minden tönkre mehet.

7. Milyen szerepe van jelenleg a tudományos közösségnek a vízgazdálkodás irányainak alakításában? Eléri-e ezek az ismeretek a döntéshozatalt, vagy strukturális elzártság figyelhető meg?

Válasz: Szeretném azt hinni, hogy használják a tudományos értékű anyagainkat - vagy mások tudományos értékű anyagait - de azért nem tudják használni, mert nincs rá megfelelő keret.

A Homokhátságot érintő, hosszú távú kutatási eredményünk például a tanya program volt, amelyben a tanyák jelentőségét hangsúlyozva régóta bemutattuk az eredményeket: hogy a tanya a táj szerves része, és szüksége van rá a területi és településhálózatnak is. Ez célba ért,

hiszen kiírták a tanya programokat, hogy ne erodálódjanak, ne szűnjenek meg a tanyák olyan gyorsan.

Ettől függetlenül a tanyavilág sajnos továbbra is erodálódik. Az a helyzet, hogy a klasszikus értelemben vett gazdálkodó tanyák száma csökkent. Inkább a külterületek „felélése” zajlik: akik kiköltöznek tanya környezetbe, azok már elsősorban a lakófunkció miatt költöznek ki.

A tanya programhoz fűződő fejlesztések szerintem sikeresek voltak: saját forrásokból, önerőből valósította meg az állam. Úgy gondolom, ez a program sokat számított: lehetett napelemeket létesíteni, ólakat felújítani, a tanyasi buszhálózatot és a közbiztonságot fejleszteni. Ez egy átfogó, jó program volt, szerintem.

A térségfejlesztésre vonatkozó átfogó koncepciónk tavaly lett leadva. Idő kell, hogy ez elérje a célját. Szerintem valamennyire számít, mert van egy dokumentum, egy terv, amit oda lehet tenni akár egy miniszter elé is, hogy aztán eldöntse, megéri-e ezzel foglalkozni.

Viszont amit látok, az az, hogy ez most nincs igazán előtérben. Sokkal nagyobb projektek vannak állami szinten - például az iparosítás - ami sokkal inkább elviszi a beruházási kereteket, mint az, hogy vízgazdálkodásra jusson forrás.

Ilyen értelemben a környezetvédelem, a természetvédelem, és ugyanígy a vízügy is, szerintem, kicsit háttérbe szoruló ágazat.

Ezért egyszerűen nem tudnak hasznosulni azok a kimutatások és eredmények, amiket akár a vízügy is felmutat. Pedig a vízügynek is van számos komoly anyaga.

A vízügy alapvetően előre akar lépni. Szerintem az új generáció már másként közelíti meg a témát, viszont szakemberhiány van. A szakemberek kisebb-nagyobb ügyekkel, adminisztrációval vannak elfoglalva.

Itt mutatkozik meg igazán, hogy hová van helyezve az ágazat jelentősége - pedig sokkal nagyobb jelentőséget kellene kapnia.

8. Ha a következő 10 évben egyetlen kulcslépést hajthatnánk végre a vízhiány csökkentése érdekében a Homokhátságon, mi lenne az?

Válasz: Mintaterületi projektek elindítása - beruházással, működtetéssel, üzemeltetéssel, felelősökkel, és folyamatos monitorozással, hogy mi történik.

Ettől még a térség nem fog „meggyógyulni”, de ha minél több lefedett, vízvisszatartási célú kisméretű mikrotérség jön létre, akkor már várható némi javulás – legalábbis az élıhetőség szempontjából.

A lényeg, hogy a népesség maradjon itt, és gondozza a tájat.

9. A tervezési anyagok alapján úgy tűnik, hogy a tájléptékű vízmegtartás nem mindenütt alkalmazható. Van-e olyan kritériumrendszer, amely alapján eldönthető, hol érdemes beavatkozni és hol nem?

Válasz: Természetesen kell, hogy legyen ilyen kritériumrendszer, és itt döntő az, hogy mennyire tudnak tárgyalóasztalhoz ülni a különböző ágazatok képviselői.

El kell dönteni, hogy bizonyos esetekben a természetvédelemnek is kompromisszumképesnek kell lennie - bár a természetvédelmi területekre természetesen nagyon vigyázni kell.

Ugyanakkor elképzelhető, hogy valamilyen kompromisszumra mégis nekik is hajlaniuk kell. Ezt csak úgy lehet eldönteni, ha a szakma kiváló képviselői leülnek, és közösen jelölik ki a kereteket.

Az biztos, hogy nem jó irány, ha csak a vízügy dönt ebben a kérdésben.

Ebből következik a következő lépés: kell valaki, aki le tudja őket ültetni egy kerekasztalhoz úgy, hogy abból ne veszekedés legyen.

És akkor még ott van a magántulajdon kérdése is...

10. Van-e olyan tudományos bizonytalanság vagy adat-hiányterület, amely Önt különösen zavarja a térség vízgazdálkodásával kapcsolatban? Hol lenne leginkább szükség új kutatásra vagy monitoringra?

Válasz: Én azt gondolom, hogy ezek már megvannak. Az alapján, amit korábban térképen láttam, azt az információt kaptam, hogy ez az ügy innentől már a legfelsőbb szintekre került, és indulhat a beruházási program.

Ezen már nem kell sokat gondolkodni, kisebb-nagyobb módosítások vannak hátra, például annak meghatározása, hogy hol legyenek a konkrét víztározók, illetve annak kijelölése, hogy mire van szükség először, hogy meglegyen a sorrendiség.

Ez is egy komoly szakmai kérdés: hogy mivel kell kezdeni először, hiszen egyszerre ez nem fog menni.

11. A Homokhátságra vonatkozó stratégiai javaslatok kidolgozásában is részt vett: hogyan látja a megvalósítás esélyeit? Milyen tényezőkön múlik, hogy ezek a dokumentumok ne csak koncepciók maradjanak?

Válasz: Ez azon múlik, hogy lesz-e olyan szakpolitikai szereplő, aki ezt a szívén viseli.

A kérdés tehát az, hogy lesz-e ilyen ember - valaki, aki ezt magáénak érzi, és addig megy utána, amíg nem valósul meg valami.

Így működik a rendszer: néhány döntéshozón múlik minden.

12. Az Ön közreműködésével készült anyagok zóna lehatárolásokat tartalmaznak vízvisszatartási célokra. Mennyire látja ezeket megalapozottnak a gyakorlat oldaláról nézve, illetve van-e visszajelzés ezek alkalmazhatóságáról a térségi szereplőktől?

Válasz: Sajnos csak akkor foglalkoznak társadalmi szinten a problémával, amikor már nagyon nagy lesz a baj.

Egyébként mindenki várakozó állásponton van - hátha végre történik valami.

Sok a szkeptikus hozzáállás is, főként azzal kapcsolatban, hogy úgysem lesz rá pénz, és emiatt nem lesz előrelépés a régió ügyében.

Interjú 2

1. Hogyan érzékeli Ön a vízhiány problémáját a Duna–Tisza közti Homokhátság térségében? Mióta érzékelhető, és milyen formában jelentkeznek a legsúlyosabban?

Válasz: Az elmúlt 20 évben folyamatosan fennálló és súlyosbodó probléma, mely leginkább a talajvíz szintjének jelentős csökkenésében, valamint a természetes vizes élőhelyek számának csökkenésében mutatkozik meg.

2. Ön szerint mik az elsődleges okai annak, hogy a térségben ilyen mértékű kiszáradás következett be?

Válasz: Elsődleges ok az éghajlat változása, a kritikus időszakokban minimális csapadék hullik. További okok a települések teljes szennyvíz csatornázottsága, és a tisztított szennyvizek elvezetése, nem pedig helyben tartása. Korábban a felhasznált vízmennyiség helyben elszikkasztásra került, mely környezetvédelmi szempontból aggályos is lehet, viszont vízháztartási szempontból pozitív mérleget indikált.

3. Milyen konkrét megoldásokat látott már működni (vagy meghiusulni) a vízvisszatartás, vízmegtartás terén?

Válasz: Háztartási szintű biológiai szennyvíztisztító kisberendezés, mely biztosítja a tisztított szennyvíz helyben történő elszikkasztását. Csapadékvíz tározókba történő csapadékvíz bevezetés, mely táplálhat élővizet, valamint helyben elszikkad, javítva a talajvízmérleget.

Települési méretű szennyvíztisztításból keletkező tisztított szennyvizek elvezetése a területről, mely elsősorban a nem megfelelő tisztítási hatások miatt szükséges, így nem kerül vissza a természetes körforgásba, nem hasznosítható. Ugyanez a helyzet a csapadékvízzel is, a területről azonnal elvezetésre kerül.

4. Mennyire van jelen a helyi tudás, tapasztalat a vízgazdálkodási döntésekben vagy tervezésben? Eljut ez a szakmai vagy döntéshozói szintekre?

Válasz: Nincs és nem

5. Ön szerint mennyire van összhang a gyakorlat (helyi szereplők, gazdák, szervezetek) és a döntéshozók (állami programok, pályázatok, hatóságok) között?

Válasz: Egyre inkább kialakul egy párbeszéd, mely a pályázati kiírásokban is kezd megjelenni, (tanyafejlesztés szennyvíz vonal, takarékos öntözőrendszerek támogatása) viszont engedélyeztetési szinten jelentős az ellenállás, félretájékoztatás. Ilyen eset volt, az 50 m-ig nem kell engedély (de 80 m-t is hallottam pár gazdától), de kell, mivel az már az első vízzáró réteg alatt található, így nem talaj-, hanem rétegvíz. Sokan beleestek ebbe a csapdába, és

jelentős kiadásokat okoztak ezzel maguknak. (vízföldtani naplóztatása a kutaknak, kutanként 1,5 mill Ft)

6. Mennyire tartja hatékonynak az állami programokat (pl. Vízet a tájba!) a Homokhátság problémáinak kezelésére? Van olyan elemük, ami működik, vagy ami teljesen hiányzik?

Válasz: Nagyon jó kezdeményezés, a korábbi természetes csatornarendszer helyreállításával (gazdák beszántották mindet) akár működhet is. Be kell látni, hogy a víz tudja a fizikát, felfelé nem fog folyni, ezért jelentős hiány a tájékoztatás, sokan csak azt látják, hogy mennyi víz folyik le a Dunán, de az 50-60 m-es szintkülönbséget már nem.

7. Mennyire érzékeli a lakosság vagy a gazdálkodók oldaláról a vízmegtartás iránti elköteleződést? Tapasztal-e ellenállást, közönyt vagy proaktivitást?

Válasz: A gazdáknak két nagy ellensége van, a víz és a fák. A lehulló csapadékot azonnal elvezetik a területükről, a fákat pedig kivágják a művelhető terület méretének növelése érdekében. Amíg ez a szemlélet nem változik, addig a probléma nem fog megoldódni.

8. Mit tart ma a legnagyobb akadállynak a vízvisszatartási intézkedések gyakorlati megvalósításában?

Válasz: Forráshiány

9. Milyen változást tartana kívánatosnak rövid és hosszú távon a vízkezelési gyakorlatban?

Válasz: Meglévő szennyvíztisztító telepek intenzifikálása, hogy a keletkező tisztított szennyvíz helyben felhasználható legyen, pl vizes élőhelyek táplálására, ugyanez a helyzet a víztisztító telepek dekantált vizével is. Csatornázatlan területeken a szennyvíztisztító kisberendezések nagyobb arányú támogatása.

10. Hogyan látja a jelenlegi jogi és támogatási környezetet a kisparcellás vízvisszatartás vagy vízmegtartás ösztönzésére? Elég rugalmasságot biztosítanak-e a szabályozások a gyakorlati megvalósításhoz?

Válasz: Erre nincs rálátásom

11. A Kamara részéről milyen támogatást, tudásátadást, koordinációt lát a térségi vízvisszatartási vagy agroökológiai törekvésekhez?

Válasz: Egyre inkább előtérbe helyezik, pl idén a kötelező szakmai továbbképzés pont ezt a témakört öleli fel, területi szemléltetéssel.

12. Mennyire áll rendelkezésre valós, térségi szintű vízmérleg vagy vízkészlet-alapú tervezés? Mennyire látja összehangoltnak az adatokat, a stratégiát és a gazdálkodói igényeket?

Válasz: Semennyire, a nagylétszámú illegálisan fúrt kutak vízmérlege nincs benne a vízkészlet számításokban, mely téves adatokat eredményez.

13. Mennyire érzékelhető különbség a gazdálkodók hozzáállásában: a vízvisszatartást inkább területvédelemként vagy inkább öntözési lehetőségként értelmezik? Melyik szemlélet a meghatározó, és mi befolyásolja ezt leginkább?

Válasz: A gazdálkodók hozzáállását a 7. pontban leírtam.

+1. Milyen eszközökkel lehetne célzottan támogatni a vízvisszatartás gyakorlati megvalósítását kis- és közepes méretű gazdaságok esetében (pl. pályázat, adókedvezmény, tudásátadás, koncepciók kidolgozása)?

Válasz: Kivitelezhető koncepciók kidolgozásával, mely érthető a számukra is (közérthető tudásátadás), ehhez lehetne társítani a pályázati forrásokat.

1. A korábbi interjúban említette, hogy a 2021 előtti árasztások után a talajvíz 3,4 méterről 2,5 méterre állt be. Az elmúlt három év tapasztalatai alapján hogyan alakult tovább a talajvízszint – sikerült ezt tartani, javítani, vagy romlás történt?

Válasz: Romlott, igen. Nem volt csapadék-utánpótlás, így azok a visszatartó művek, amiket beépítettünk, nyilván nem működnek víz nélkül.

Ha lenne megfelelő mennyiségű csapadék, ezek továbbra is fognák a vizet, de most már olyan mélyre süllyedt a talajvíz, hogy a 3,4 méternek is nagyon örülnék, amivel indultam.

A figyelőkutak 6-7 méter mélyek, de már nem látja a lézer az alját, úgyhogy nem tudjuk, hol van a vízszint - egyszerűen nem mérhető.

Az elmúlt három év különösen drasztikus volt ebből a szempontból, és már két éve biztosan nem tudom mérni a vizet. Olyan 6–7 méter körül lehet most, de pontosan nem tudom, mert ilyenkor valamennyi iszap is felhalmozódik.

A 3,4 méteres szint most már egy csodának számítana - pedig az sem volt jó érték. Egyébként a többiek is 8-9 méteres mélységeket mondanak, ami már tényleg kritikus.

A tómederben is 2,5 méteres vízszintcsökkenés van, pedig az korábban állandó vízállású volt.

2. A zöldtömegmérésnél kimutatott 8-szoros különbségek (0,2 vs. 1,6 kg/m²) óriási hatást mutattak. Azóta történt hasonló mérés, vagy új módszertani fejlesztés, amely alátámasztja az Egyesület tevékenységének hatékonyságát?

Válasz: Minden évben elvégezzük a mérést. Legutóbb szerencsém volt, mert ez alapvetően időjárásfüggő. Például három éve, közvetlenül egy kaszálás előtt, nagymennyiségű csapadék esett, és akkor tízszeres hozamot hozott a terület.

Ez az első évem, amikor deficitessé lett az a kaszáló, ahol ezt a mérést végeztem. A lenti részek, amelyek egyébként egész jók voltak, nem tudták ellensúlyozni a felsőbb részek termés kiesését - pedig a szintkülönbség mindössze 40 centiméter.

A szárazság és a légköri aszály miatt a felsőbb területeken nem termelt elegendő növényzet. Ez az első év, amikor mínuszos lett a betakarítás.

Rögtön eladtam a szénát, mert akkora volt rá a kereslet, hogy attól tartottam, ellopják.

Nyáron 12–15 ezer forint volt egy körbála, most pedig 20–25 ezer forintba kerül.

3. Tehát akkor tulajdonképpen a korábbi Lépések azok, úgymond pillanatnyi segítséget nyújtottak és így hosszú távon tulajdonképpen ez így az emelésbe nem tudott besegíteni.

Válasz: Igen.

Összesen 27 műtárgyat újítottunk fel, és ezen felül újakat is építettünk, de csapadék nélkül ezek sem működnek.

A Dongér-csatornánál egy nagyobb elzárás még üzemel: decembertől már megjelenik benne a víz, de általában márciusra az is elfogy.

Ez az elzárás viszont jelentős mennyiségű vizet képes visszatartani.

4. Az Egyesület 2021-re már minden működéshez szükséges eszközzel rendelkezett. Azóta milyen további fejlesztések, beruházások történtek, akár pályázatokból, akár önerőből?

Válasz: Nem, akkor szerencsénk volt. Tényleg meg tudtunk venni mindent, és el is végeztünk mindent, amit ezen a három településen - Szankon, Jászszentlászlón és Móricgáton - lehetett.

Most éppen egy pályázatot írok. Jelenleg buszokkal járnak hozzánk Spanyolországból, Portugáliából, Hollandiából, Svájcból és Franciaországból kutatók, hogy méréseket végezzenek és tovább vigyék az eredményeink hírét.

A pályázat célja az lenne, hogy legalább meg tudjuk őket vendégelni, ha már megtisztelnék minket azzal, hogy eljönnek ide.

Sokan jönnek hozzánk, és ha tartok egy előadást, általában csak 20–30 percet kapunk, ami semmire sem elég. Utána viszont a parkolóban még másfél órát beszélgetünk az érdeklődőkkel, akik gyakran mondják, hogy ezt a tudást terjeszteni kellene.

Ehhez viszont időre, üzemanyagra, filmekre és több előadásra lenne szükség. Akár a falugazdász-hálózaton keresztül is működhetne, de valakinek finanszíroznia kellene, mert magától ez nem megy.

5. A 2021-es interjúban 80 cm magas gátról, téli vízvisszatartásról, és február-május vízszintdinamikáról volt szó. Ezek a technikák most is használatban vannak, vagy új beavatkozási formák is megjelentek?

Válasz: Igen, ez egy teljes rendszer, nemcsak a vízről szól. A víz ugyanis magával hozott megfelelő mennyiségű magas növényt - különböző fűféléket - és sok helyen sikerült visszaállítani a nádasokat is. A rovarok megjelentek, velük együtt pedig a madarak is.

Összesen 300 madárodút létesítettünk. Ez egy teljes ökológiai rendszer: nemcsak a víz megtartása a cél, hanem a víz áldásos hatásainak érvényesítése - a növényzet és az azzal táplálkozó állatvilág szaporítása és védelme.

Ez a vadvilágban is jól látszik, főleg a madárvilágban. A 300 madárodúból - pontosabban azok közül, amelyeket folyamatosan monitorozok - szinte mind lakott. Nem mind a 300, de a nagy része igen.

Volt kezdeményezés vizes élőhelyek kialakítására is, és lett volna rá lehetőség, de egy másik törvény ezt megakadályozta: kimondta, hogy ezek 1 kilométeres körzetében kacsá tömést vagy libatömést végezni tilos.

Mivel nálunk ezek a területek egymáshoz értek, nem lehetett megvalósítani a programot. Később ezt a szabályt ugyan eltörölték, de jól mutatja, milyen széthúzások és érdekellentétek alakultak ki településeken belül.

Sok összetűzés az én lelkesedésemből is visszavett, de jó látni, hogy újra kezd érdeklődés kialakulni a területünk iránt. Az ELTE is hozott Közép-Amerikából, Afrikából és Dél-Amerikából diákokat, akik részt vettek a folyamatokban. Ők is megkapták az összes adatot, és otthon próbálják alkalmazni a tudást.

Ez is mutatja, hogy nemcsak a mi problémánkról van szó - a vízhiány az egész bolygót érinti. Ahol por van, ott nem lehet termelni, és az nem vonzza az embereket.

A vízügyi gondolkodásmódot nagyon nehéz megváltoztatni: egyszerűen nem ezt tanulták. Ők a víz elvezetését tanulták, mert az korábban óriási problémát jelentett - és ezt tanítják most is.

6. Történt-e előrelépés a terület országos mintaterületté nyilvánításában? Milyen együttműködések, adatgyűjtések vagy vizsgálatok zajlottak azóta kutatóintézetek, egyetemek részéről?

Válasz: Hivatalos dokumentum nincs róla, bár mindenhol országos jelentőségű mintaterületként tartanak minket nyilván.

Több egyetemmel is van együttműködésünk. Más területeken új figyelőkutak is létesültek, amelyek már a vízáramlást is figyelik - vagyis a felszín alatti vízmozgásokat lehet velük mérni.

Igaz, a mi kutjaink körülbelül 20 ezer forintba kerültek, míg ezek az új kutak 280 ezer forintba.

A különböző tanulmányokból új megközelítések is születtek, de homokos területen ezek teljesen másképp működnek.

7. Az interjúban részletesen szó esett a vízvisszatartást korlátozó jogszabályokról (400 m² korlát, vízjogi engedélyek, bányáügyi határ stb.). 2021 óta történt bármilyen enyhítés, változás vagy visszajelzés ezekben?

Válasz: Nem, egyszer volt egyetlen pozitív tapasztalatunk.

Folyamatosan falakba ütköztünk, tényleg körbejártuk az egész rendszert. Például egy egyszerű kérdés is problémát jelentett: el kellett dönteni, hogy amit csinálunk, az vízkormányzásnak számít-e vagy sem.

Amikor elzárjuk a csatornát, és a víz megjelenik egy mélyebben fekvő részen - az most vízkormányzásnak minősül, vagy nem?

Megmondták, hova kell fordulni engedélyekért, de az lett a vége, hogy az egyik hatóság a másikhoz küldött minket, és senki sem vállalta az állásfoglalást. Volt, hogy már a kapunál sem jutottunk tovább.

Viszont amikor fentről jött utasítás, minden hatóság hozzáállása azonnal megváltozott.

Az elmúlt három év nagyon nehéz volt mindenkinek. A gazdálkodók közül sokan teljesen átvették a mi példánkat, és azt látjuk, hogy aki még nem adta fel, az próbál tenni valamit a helyzet ellen.

Mi, amit tudtunk, elmondtuk, és abban határozott egyetértés van a gazdálkodók és a kutatók között, hogy ezt terjeszteni kellene.

Ha már elegenden lennének, és nagyobb nyomást lehetne gyakorolni a hatóságokra, biztosan lenne eredménye - például legalább annyi, hogy egyszerűsítsék az engedélyeztetési folyamatokat.

Amíg viszont nincs jogi szabályozása ennek az egésznek, addig ez az egész szélmalomharc: óriási költséggel, rengeteg időráfordítással és munkával jár, miközben kevés értelme van.

8. Tapasztalják-e, hogy a gazdálkodók, a társadalom nyitottabbá vált az utóbbi években az ilyen típusú beavatkozásokra? Van-e generációs vagy gazdasági változás a megközelítésben? Fórumok és köztudatba emeléssel.

Válasz: Igen, a városi emberek általában nem érdeklődnek a téma iránt, nem látják a problémát. Azt mondják, őket nem érinti az aszály. Ilyenkor meg szoktam kérdezni, hogy szoktak-e vásárolni. Természetesen a válasz mindig igen. Erre azt mondom: akkor bizony az élelmiszerárakban ez is meglátszik.

Kaptam már olyan választ is, hogy „akkor nem magyar terméket kell venni, hanem ami van”. Sajnos ilyen hozzáállások is előfordulnak.

Vidéken más a helyzet, de ott sem könnyű: nem lehet igazán előadásokat tartani, mert korábban többször is csúfos kudarcot vallottunk. Többenadtunk elő, jól felkészült egyetemi tanárok, professzorok is, szépen elkészített prezentációkkal, adatokkal, diagramokkal, de nem volt érdeklődés.

A gazdálkodókat nem érdekli, hány napsütéses órát mutat a diagram; őket az érdekli, hogyan kellene mindezt a gyakorlatban megvalósítani. A meghívott előadók így nem tudnak hatékony előadást tartani gazdálkodói környezetben. Sokszor az elmélet és a gyakorlat egyszerűen nem találkozik.

Sokan mondták, hogy ezt jobban kellene vinni, de munka mellett nem lehetséges. Ehhez mindenképp szükség lenne egy megfelelő pályázatra, hogy megfelelő színvonalon lehessen ezeket megvalósítani.

A kormányzati szintről nem nagyon várok semmit. Korábban minden héten bejártam a csatornaszakaszt - ez 72 kilométer földes út –, de most már nincs értelme, mert minden száraz. Most legfeljebb két-három hetente megyek ki, főleg télen, vagy ha megjelenik valamilyen csapadék, amit már a közeli figyelőkutakon is látok.

Érdeklődés azért van, főleg gazdálkodói szinten. De városiak is jönnek: nemrég Budapestről érkezett egy csapat, és nagyon jó, érdeklődő társaság volt. A résztvevők többsége budapesti, tehát városi lakos, és úgy éreztem, talán így kicsit a városi köztudatba is beépül, hogy az áremelkedések nem véletlenek, és hogy milyen rossz a helyzet vidéken.

A kormányzati kommunikációban mostanában elhangzott, hogy „nincs is szükség a Homokhátság termelésére, mert a Dunántúl megtermeli az ország szükségletét”. Csakhogy nem költözhét mindenki a Dunántúlra - ez nem így működik, és ez a hozzáállás számomra teljesen elfogadhatatlan.

Most is Budapesten lesz egy konferencia, ahol több vezető és igazgató vesz részt, de ők olyan adatokról fognak előadást tartani, amelyeket mi adtunk át nekik - saját adataik nincsenek.

Hasonló történt az Agrárminisztériumban is: ott is adtam elő, több szervezettel együtt. Amikor a mi eredményeinket mutattuk be, mindent jegyzeteltek. De amikor arról beszéltünk, hogy a gyakorlatban mire lenne szükségünk - támogatásra, segítségre, terjesztésre - akkor szinte semmit nem írtak le.

Másnap reggel a rádióban a minisztérium nyilatkozatban pontosan ugyanazt ismételte el, amit mi mondtunk - mintha az ő anyaguk lett volna. Közölték a problémát és a megoldási javaslatokat, de semmi konkrét lépést nem tettek.

A felmérések megtörténtek, a tervezés milliárdos költségre jött ki, de egy lapát homokot sem mozdítottak meg az ügy érdekében. A hivatalos kommunikáció most arról szól, hogy 2026-tól indul majd egy program, és 2029-ig megvalósul - de valójában nincs rá pénz, és szerintem nem is fogják megcsinálni.

Én már nem tudok ebben hinni. Más szereplők is azt mondják, hogy ez már csak hit kérdése.

Amennyire belelátunk, és amennyire ellenségesen viselkedtek eddig a hatóságok, nem tudom elképzelni, hogy valaki érdemben hozzá tudna nyúlni ehhez a problémához.

Minden változtatásnak hatalmas jogi háttere van, és engedélyek nélkül szinte semmit sem lehet tenni.

9. A 2021-ben alkalmazott tájhasználati megoldások (gyepes sávok, víztározók körüli zónák) mennyire váltak tartóssá? Átvette más gazdálkodó is ezt a gyakorlatot, vagy csak elszigetelt példák maradtak?

Válasz: Ezek a területek megmaradtak, csak éppen nincs víz. Mindig azokat a részeket választjuk le, amelyek közelebb vannak a csatornához, vagy valamilyen mélyebben fekvő részhez.

Például van egy terület a Dongér-csatorna elzárásánál, amit korábban említettem. Ott van egy mellékcsatorna is, amely szépen visszaduzzad, és néhány napon belül - mindössze egy 50 centiméteres emelés hatására - már látszik is az eredmény. Az 50 centis visszaduzzasztás 3-4 nap alatt érzékelhető, és a hatása azonnal megmutatkozik. Ezeket a szakaszokat ezért mindig meghagyjuk.

A gyakorlati megközelítés hiányzik: amikor ténylegesen tennénk valamit, azonnal jönnek a jogszabályi akadályok, amelyek szinte mindennek ellentmondanak. A jelenlegi szabályozás a vízmegtartás legnagyobb ellensége - és sokszor az is, aki nem ért hozzá.

Ezek a tényezők a legjobb kezdeményezéseket is képesek elsöpörni, és emiatt sokan belefáradnak, feladják.

Ráadásul költséges és gyakran felesleges méréseket is előírnak, például azt vizsgálják, hogy a gépek zaja mennyire zavarja az ott élő állatokat - miközben mindez egy kiégett, kvázi halott gyepen történik.

Ezek ellen nemigen tudunk mit tenni, és ezért sokan feladják a próbálkozást.

10. 2021-ben úgy fogalmazott, hogy „rétegvízből öntözni büntetendő lenne”. Azóta a térségi vízpótlási kísérletek (pl. Duna-víz felemelése a Homokhátsággra) előrehaladtak. Hogyan látja ezt a projektet? Valóban megoldást hozhat, vagy újabb zsákutca lesz?

Válasz: Igen, ez a téma továbbra is napirenden van, legalábbis kommunikációs szinten. Az egyesületben is van olyan tag, aki a folyóvíz felemelésében gondolkodik.

Valóban szó van róla, de ez akkora költséggel járna, hogy valószínűleg nem lesz belőle semmi. A műtárgyakat és a szivattyúházakat meg lehetne építeni, az rendben van, de ezeket üzemeltetni is kellene.

Elvileg megvalósítható lenne, de nincs mögötte sem megfelelő érdek, sem anyagi támogatás.

Egy másik lehetséges megoldás az lenne, ha a csatornákat kimélyítenék, hogy ne elvezető, hanem feltöltő csatornaként működjenek.

Ezt például a Dongér-csatornára is lehetne alkalmazni: a víz visszaduzzadna, újratermelődne, és ellátná azokat a mélyedéseket, amelyeket most már kaszálnak.

Olyan kaszálók jelentek meg, amilyenek korábban nem voltak - régebben senkinek sem jutott volna eszébe, hogy nádasba belemenjen.

11. Vízet a tájba! programról tapasztalatok vannak?

Válasz: Különösebb tapasztalat nincs.

A vízelvezetés öngyilkosság, a rétegvízből való öntözés pedig ennek a gyorsabb formája.

Általános tapasztalat, hogy a papíron hatalmas költségekkel járó megvalósításokat a gyakorlatban gyakran filléres megoldásokkal is ki lehetne váltani.

Egyre többször tapasztalható, hogy még az öntözött kukoricából sem lesz semmi. Ráadásul ezek az öntözések csökkentik a máshol kinyerhető vízhozamot: szemmel láthatóan visszaesik a szivattyúk teljesítménye.

Sok vízkivétel ugyanazt a vízáramlási réteget használja, ami emiatt fokozatosan gyengül, és a kivett víz nem tud visszapótlódni. Ennek következtében a kutak összeszakadnak, lelevegősödnek.

Volt olyan tapasztalatunk is, hogy egy nem használt, lezárt kútban annyi gáz szaporodott fel a rétegekben, hogy a tartályban nyomás keletkezett, és a gáz összenyomta a membránt a szivattyúban.

Néhol már 3-4 méter mély aknákat készítenek a szivattyúknak.

12. Ha egyetlen kulcsfontosságú változást elérhetne a következő 3 évben — akár technikai, akár jogi vagy társadalmi téren — mi lenne az, amit elsőként meg kellene lépni?

Válasz: Elsősorban jogi háttérre lenne szükség, és arra, hogy a döntéshozók normálisan, reálisan álljanak a kérdéshez.

Fontos lenne hozzáértő szakértők alkalmazása, akik valóban átlátják a folyamatokat - így a politikusokhoz is a megfelelő adatok juthatnának el.

Vissza kellene adni a jegyzők hatáskörébe a tereprendezési engedélyek kiadását, ha a magasabb szintű szervek ezzel nem foglalkoznak.

Paradigmaváltásra lenne szükség, még hozzá széles körben.

Ide tartozna például a mezőgazdasági gépek újragondolása és a technológiák aktualizálása a jelenlegi körülményekhez, valamint az úgynevezett eketalp-betegség felszámolása.

A vízmegtartást országos szinten, mindenhol alkalmazni kellene - a Dunántúlon is - hogy véletlenül se alakulhasson ki hasonló helyzet, mint itt.

Interjú 4

1. Hogyan érzékeli Ön a vízhiány problémáját a Duna–Tisza közti Homokhátság térségében? Mióta érzékelhető, és milyen formában jelentkezik a legsúlyosabban?

Válasz: Hosszú évtizedek óta fennáll, de az utóbbi évek kritikusak voltak.

2. Ön szerint mik az elsődleges okai annak, hogy a térségben ilyen mértékű kiszáradás következett be?

Válasz: Nem megfelelő művelési formák a mezőgazdaságban, illetve a csatornahálózat.

3. Milyen konkrét megoldásokat látott már működni (vagy meghiúsulni) a vízvisszatartás, vízmegtartás terén?

Válasz: Helyi szinten mi voltunk az elsők, akik úgy döntöttek, hogy élnek a helyi termálfürdőből, illetve kertészetből származó vízzel.

4. Mennyire van jelen a helyi tudás, tapasztalat a vízgazdálkodási döntésekben vagy tervezésben? Eljut ez a szakmai vagy döntéshozói szintekre?

Válasz: A fejekben még mindig nagyon sok gazdánál téves megközelítés él, de azért sokan nyitottak is az új irányzatokra is. Döntéshozó szintekbe kevésbe látok bele, de a tapasztalatok alapján nem.

5. Ön szerint mennyire van összhang a gyakorlat (helyi szereplők, gazdák, szervezetek) és a döntéshozók (állami programok, pályázatok, hatóságok) között?

Válasz: A mi esetünkben egy nagyon jó közösség jött össze helyi szinten, bár voltak település szinten nézeteltérések. Maga a Vízügy támogatóan állt a kezdeményezésünkhöz.

6. Az aktuális Víz A Tájba! programról mi a véleménye?

Válasz: Ökoszisztémában, és a talajvíz visszaállításban kell gondolkodni. Maga a program az öntözést érinti, célozza inkább, ami nem megoldás a problémára. Gazdasági oldalról van megközelítve.

Igaz a mi árasztásunk következtében a helyi gazdák pozitív eredményekkel találkoztak a hozamban.

7. Mennyire érzékeli a lakosság vagy a gazdálkodók oldaláról a vízmegtartás iránti elköteleződést? Tapasztal-e ellenállást, közönyt vagy proaktivitást?

Válasz: Vegyes a megítélés, a gazdák nagyon támogatóak, és örülnek a kezdeményezésünknek, viszont az önkormányzat részéről passzív hozzáállás volt tapasztalható.

8. Mit tart ma a legnagyobb akadállyal a vízvisszatartási intézkedések gyakorlati megvalósításában?

Válasz: A jogszabályi kereteket, és a rengeteg engedélyeztetést, a hosszú átfutási időt.

9. Milyen változást tartana kívánatosnak rövid és hosszú távon a vízkezelési gyakorlatban?

Válasz: Ha minden település, ahol lehetőség nyílik rá, helyi szinten bele tudna kezdeni a vízmegtartásba.

Továbbá tudatosítani kell a következő generációban a helyzet fontosságát. Mi legutóbb egy ismeretterjesztő futóversenyt szerveztünk, az árasztás által érintett területeken, hogy lássák az emberek, hogy milyen hatása van a víznek. E mellett járt már nálunk iskolai csoport is, amely

esemény keretében tudatos célunk volt, hogy lássák a gyerekek a vizet, és a pozitív hozományait, az állatokat, rovarokat, növényeket.

10. A Marispusztai vízviasszatartásról több médium is úgy beszél, mint egy követendő modelltől. Ön szerint a helyi fürdő hűtővizének megléte mennyiben teszi egyedivé a Marispusztai helyzetet más térségekhez képest, enélkül ez milyen szinten működne?

Válasz: Semennyire. Ez próbálkozásoknak az eredménye, és ehhez lehetett hozzájárulni. Érkezett aggály magával a termálvízzel kapcsolatban, de jelenleg nincs más víz, és a település magas fekvése még jobban rontja az amúgy is száraz állapotot.

11. Önök ma önkéntes alapon szabályozzák a viasszatartott víz átfolyását. Felmerült-e a Vízügy részéről, hogy ezt intézményesebb (pl. vízügyi vagy agrártárcai) keretek közé helyezték?

Válasz: Nem akartak a jóváhagyáson túl beleszólni a folyamatokba. Dokumentumok és engedélyek után én küldtem nekik önkéntes alapon az eredményeket, beszámolókat. Más szakaszokat helyi gátőr felügyeli. A település közigazgatási területén belül a csatornahálózat önkéntesen szabályozva van. Másik hálózaton a szennyvíz van a csatornában tartva, lassítva van az átfolyás, hogy minél tovább legyen itt.

12. A csatornazárás révén viasszatartott víz ma már nem jut tovább a korábbi folyásirány szerint. Mennyire érzékeli ennek hatását a szomszédos településeken? Volt-e erre egyeztetés, vagy utólagos visszajelzés?

Válasz: Kiskunmajsa után következő települések a csatorna mentén érintettek, és volt visszajelzés, hogy az ő szakaszukon kevesebb víz folyik át. Emiatt igyekszünk nem teljes elzárást eszközölni, biztosítva a víz átfolyását egy elért szint után.

13. A Vízügy támogatta a kezdeményezést, de úgy tűnik, hogy a kivitelezést és a döntéseket önök vitték végig. Ez alapján hogyan látja a szakmai intézmények szerepét? Segítő, kiváráó vagy távolságtartó hozzáállás jellemezte őket?

Válasz: Vízügynek maximálisan jó reakciója volt. Maga az önkormányzat nem volt támogató. A legutóbbi önkormányzati út gátnak való feltöltéséhez sem tapasztaltunk jobb hozzáállást. Annak ellenére, hogy pénzügyileg nem járt nekik semmivel a folyamat. Az Országos Vízügyi Főigazgatóság részéről különösebb nem volt, tovább adta a feladatot a helyi Vízügynek. Hivatali oldalról semmi támogatás, jó hozzáállás. Bürokráciai akadályok folyton voltak és vannak. Az út gáttá alakításával, az út jellege megváltozott, melyet ugyanúgy terheltek a hivatali költségek. A nemzeti park külön nem volt kapcsolat, de amikor találkoztunk, pozitív volt a visszajelzés részükről.

14. Milyen tanulságokat vonna le a folyamatból olyan települések számára, ahol nincs ipari vagy geotermikus vízkitermelés? Hol lát reális esélyt hasonló visszatartásra, és hol nem?

Válasz: Ahol van strand, onnan a mellékvizet használni, tisztított szennyvizet hasznosítani. Például a kisteleki esőkeretet nem feltétlen tartom megoldásnak.

+1. Friss tapasztalatok alapján mire lenne szükség, hogy az állami szabályozás gördülékenyebben kezelje a témát? Egységes víz stratégia, mint megoldás felmerült?

Válasz: Nem. Mindenhol egyéni megoldásokban kell jelenleg gondolkodni.